

მეუღლეთა საერთო საკუთრების კანონისმიერი რეჟიმი (საქართველოს სამოქალაქო კანონმდებლობის ანალიზი)

ნიკოლოზ ფხალაძე

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის დოქტორანტი

საკვანძო სიტყვები: თანასაკუთრება, კანონისმიერი, საჯაროობა

შესავალი

მეუღლეთა თანასაკუთრების დადგენას სამოქალაქო სამართალში დიდი მნიშვნელობა აქვს. საკითხი თანამედროვე ცხოვრებაში მეტად საინტერესოა, ვინაიდან ქორწინების რეგისტრაცია არის უფლება-მოვალეობების წარმომქმნელი იურიდიული ფაქტი, რომელიც მეუღლეებს შორის მათი ქონების სტატუსს განსაზღვრავს როგორც ერთად თანაცხოვრების პერიოდში, ასევე განქორწინების დროს (სსკ-ის 1151-ე მუხლი). ამასთან, ვინაიდან მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობების რეგისტრაცია სანივთო სამართლის მოწესრიგების სფეროცაა, ნიშანდობლივია იმის განსაზღვრა, თუ რა სტატუსი აქვს იმ ქონებას, რომელსაც მეუღლეები ერთად შექმნიან. ასევე, ყურადღების მიღმა არ უნდა დარჩეს მეუღლის მცირედი მონაწილეობით შექმნილი ქონების სამართლებრივი სტატუსი. საკითხის საინტერესო მხარე ისიცაა, რომ მეუღლეთა საქორწინო ურთიერთობა სპეციფიკური ხასიათისაა და სწორედ ამიტომ აღნიშნული სტატიის მიზანია მეუღლეთა ინდივიდუალური და თანაზიარი ქონების სამართლებრივი რეჟიმის ზოგიერთი ასპექტის განსაზღვრა.

უძრავ ნივთის შეძენის რთული პროცედურა პრაქტიკაში განსაკუთრებით აქტუალურია მეუღლეთა თანასაკუთრებასთან დაკავშირებით, როცა მართალია, ფაქტობრივი თვალსაზრისით მეუღლეთა თანასაკუთრება არსებობს, თუმცა იურიდიულად ქონება მხოლოდ ერთი მეუღლის სახელზეა აღრიცხული. ესე იგი, გასარკვევია, როგორია ფაქტობრივ და იურიდიულ თანასაკუთრებას შორის დამოკიდებულება, სახელდობრ, რომელია უპირატესი და რა კრიტერიუმის გამო. დასადგენია, რა მნიშვნელობა აქვს საჯარო რეესტრს.

არანაკლებ პრობლემურია არარეგისტრირებული თანასაკუთრება, როდესაც ერთ-ერთი მეუღლე მისი მეუღლის თანხმობის გარეშე ასხვისებს უძრავ ნივთს და ამის შესახებ არარეგისტრირებული მეუღლე ნასყიდობის ხელშეკრულების დადების შემდეგ იგებს. აქ გასარკვევია, რა სამართლებრივი შედეგები წარმოიშობა კეთილსინდისიერი შემძენისათვის, როდესაც თანამესაკუთრე მეუღლე აღნიშნული ხელშეკრულების ბათილობის საკითხს დასვამს.

როგორც განქორწინების, ისე ქორწინების დროს შეიძლება მეუღლეთა ქონების გაყოფის საკითხი დადგეს. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (შემდგომში – სსკ-ის) 1160-ე მუხლი არ ადგენს მეუღლეთა მიერ საერთო ქონების განკარგვის იმ წესებს, რომლებიც გამომდინარეობენ მოძრავ და უძრავ ნივთებზე საკუთრების უფლების წარმოშობის განსხვავებული რეჟიმიდან.¹ ამ სტატიაში მეტწილად ყურადღება გამახვილდება უძრავი ნივთის მიმართ მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობების რეჟიმის განსაზღვრაზე.

1. მეუღლეთა თანასაკუთრების, როგორც საერთო საკუთრების ერთ-ერთი ფორმის, წარმოშობის საფუძვლები

საერთო საკუთრება, როცა ქონება ერთობლივად რამდენიმე პირს ეკუთვნის. შესაბამისად, თითოეული მათგანი მიიჩნევა ამ ქონების თანამესაკუთრედ.² თვით სსკ-ის 173-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, საერთო (თანაზიარი და წილადი) საკუთრება წარმოიშობა კანონის ძალით ან გარიგების საფუძველზე. კანონიდან გამომდინარე საერთო (თანაზიარი)

საკუთრების ერთ-ერთი სახეს წარმოადგენს მეუღლეთა თანასაკუთრება.³ თანაზიარი საკუთრება მაშინ არსებობს, როცა თითოეული თანამესაკუთრის წილი საერთო ქონებაში არის იდეალური წილის სახით. თუ სხვა რამ არაა დადგენილი, მაშინ თითოეულ თანამესაკუთრეს თანაბარი წილი ეკუთვნის.⁴

მეუღლეების მიერ ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონება საერთოა და ვრცელდება კანონისმიერი ვალდებულების სამართლებრივი რეჟიმი, თუ საქორწინო ხელშეკრულებით არ იქნება ურთიერთობა სხვანაირად მოწესრიგებული (სსკ-ის 1158-ე მუხლი). სსკ-ის 1158-ე მუხლისაგან განსხვავებით, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის ნორმებით დადგენილია, რომ მეუღლეთა თანასაკუთრება წარმოიშობა მაშინ, თუ ეს საქორწინო ხელშეკრულებითაა დადგენილი. ამასთან, გსკ-ის 1415-ე მუხლიდან ჩანს, რომ თუ მეუღლეები საქორწინო ხელშეკრულებით თანხმდებიან მეუღლეთა საერთო ქონების რეჟიმზე, მაშინ მოქმედებს გსკ-ის შემდგომი მუხლები მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობების შესახებ. აქვე საგულისხმოა, რომ მეუღლეთა პირად ქონებას განეკუთვნება ის ქონება, რომელიც

1 ჩიკვაშვილი შ., 2002, მეუღლეთა თანასაკუთრებაში არსებული ქონების განკარგვის სამართლებრივი პრობლემები, ურნალი „სამართალი“, N11-12, გვ. 41.

2 ზოიძე ბ., 2003. ქართული სანივთო სამართალი, მე-2 გადამუშავება. გამოცემა, გვ. 102.

3 იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2009 წლის 27 მაისის N2ბ/500-09 გადაწყვეტილება.

4 თოთლაძე ლ., 2018. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მე-2, მუხ-173. გვ. 80.

საქორწინო კონტრაქტით საერთო ქონებიდან გამოირიცხა. შესაბამისად, ის ცალკეული საგნები, რომლებიც არ გამოირიცხულა მეუღლეთა საერთო ქონებიდან, ისინი საერთო საკუთრებად განიხილება⁵. თუმცა ეს წარმოიშობა ქორწინების რეგისტრაციის მომენტიდან, ვინაიდან თუ ქალისა და მამაკაცის კავშირი რეგისტრირებული არაა შესაბამის სახელმწიფო ორგანოში, იურიდიული თვალსაზრისით, იგი ქორწინებად არ ითვლება და წარმოადგენს მხოლოდ ქალისა და მამაკაცის თანაცხოვრებას.⁶ ასეთი ფაქტობრივი ქორწინება არ წარმოშობს მექორწინებისათვის სასურველ სამართლებრივ შედეგებს (სსკ-ის 1151-ე მუხლი) და მათ შორის არ მოქმედებს მეუღლეთა თანაზიარო საკუთრების რეჟიმი.

ამასთან, ე. წ. „ეკლესიური ქორწინება“ სამართლებრივ შედეგებს არ წარმოშობს. სწორედ ამიტომ თუ ასეთი კავშირი არ დარეგისტრირებულია, მაშინ ივარაუდება, რომ მეუღლეებს შორის ქონებრივი ურთიერთობები არც წარმოშობილა. შესაბამისად, ამ პირობებში შეძენილი ნივთებიც ერთ-ერთი მეუღლის ინდივიდუალურ საკუთრებად განიხილება.⁷ აქვე საგულისხმოა, რომ საოჯახო ურთიერთობები ფართო ხასიათისაა, მოიცავს როგორც სამართლებრივ, ისე ფაქტობრივ ურთიერთობებს. ამიტომ ოჯახური ურთიერთობა არ იზღუდება მხოლოდ ქორწინებაზე დამყარებული ურთიერთობებით და შეიძლება მოიცავდეს სხვა de facto ოჯახურ კავშირებს, თუ მხარეები ერთად ცხოვრობენ ქორწინების გარეშე.⁸

2. ინდივიდუალური საკუთრებისა და თანასაკუთრების განსაზღვრა

კანონმდებლობით მეუღლეთა საკუთრება იყოფა ორ ნაწილად: ინდივიდუალურ (ანუ განცალკევებულ) და თანაზიარო საკუთრებად ანუ თანასაკუთრებად. ინდივიდუალური ქონება ერთ-ერთ მეუღლეს ეკუთვნის და თვითონ განკარგავს. რაც შეეხება თანაზიარო საკუთრებას, იგი მეუღლეთა მიერ ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონებაა და მათ უპირველეს ყოვლისა, მიეკუთვნება მეუღლეთა ერთობლივი მოხმარების საგნები, ფულადი შემოსავალი და ხელფასი, არააქვს მნიშვნელობა მათ მიღების წყაროს. თანაზიარო მხოლოდ ის ქონება, რომელიც შეძენილია მეუღლეთა საერთო სახსრებით და განკუთვნილია საერთო სარგებლობისთვის. შესაძლებელია ერთ-ერთი მეუღლის გამგებლობაში აღმოჩნდეს ისეთი ქონება, რომელიც არ ატარებს ინდივიდუალური მოხმარების ხასიათს, მაგალითად: საცხოვრებელი სახლი, ავტომანქანა, ნივთების კოლექცია, ფულადი სახსრები. ინდივიდუალურად ჩაითვლება ისეთი ქონება, თუ მან ეს ქონება მიიღო, მემკვიდრეობით ან ჩუქებით, მხედველობაშია მისაღები ისეთი ფაქტი, როდესაც მემკვიდრეობის დამტოვებელმა, ქონება მემკვიდრეობით დაუტოვოს ორივე მეუღლეს ან უფრო მეტიც ქონების გამჩუქებელმა მეუღლეები დაასაჩუქროს. ჩუქებით ან მემკვიდრეობით მიღებული ქონება თავისი სამართლებრივი ბუნებით ინდივიდუალური ხასიათის უნდა იყოს, უფრო მეტიც შესაძლებელია ქონება ქორწინების პერიოდში იყოს შეძენილი და საერთო მოხმარების დანიშნულებაც გააჩნდეს მას, მაგალითად: მანქანა, მაგრამ თუ იგი შეძენილია მემკვიდრეობით ან ჩუქებით მიღებული თანხების საფუძველზე, იგი უნდა ჩაითვალოს ინდივიდუალური საკუთრების ქონებად, თუმცა მეუღლეთა სახსრებით შეძენილი ყველა ქონება არ ითვლება მათ თანასაკუთრებად.⁹

5 BGB § 1415, § 1416 II.

6 იხ. ბიჭია მ., 2019. ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობების სამართლებრივი მნიშვნელობა, ჟურნალი „მსოფლიო და სამართალი“, N 11, 31-32.

7 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გავლერების საქმეთა პალატის 2002 წლის 3 აპრილის №3კ/1272-01 გადაწყვეტილება.

8 ბიჭია მ., 2012. პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, თბ., გვ. 74.

9 შენგელია რ., შენგელია ე., 2017. საოჯახო და მემკვიდრეობის სამართალი, გვ. 123-124.

აღნიშნულთან დაკავშირებით საინტერესოა უზენაესი სასამართლოს მსჯელობა: საკასაციო სასამართლოს შეფასების საგანია მოპასუხის მიერ 2014 წლის 19 თებერვალს შეძენილი სადავო ქონების $\frac{1}{2}$ წილზე მოსარჩელის საკუთრების უფლების აღიარების მართლობიერება. კასატორი აღნიშნავდა, რომ სადავო უძრავი ნივთი, მან ნაჩუქარი ფულით შეიძინა, ქორწინების განმავლობაში. ამდენად, იგი თვლიდა, რომ ზემოთხსენებული ნივთი მის ინდივიდუალურ თანასაკუთრებად უნდა მიჩნეულიყო (სსკ-ის 1161-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი). საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, მიუხედავად იმისა, რომ სადავო უძრავი ნივთი მოპასუხემ მამის ნაჩუქარი ფულით შეიძინა, იგი მოპასუხის ინდივიდუალურ საკუთრებად არ უნდა ჩაითვალოს. ქორწინებაში მყოფი მეუღლის მიერ საჩუქრად მიღებული ნივთის საკუთრების ფორმის განსაზღვრისთვის არსებითია, დადგინდეს მჩუქებლის ნება. განსახილველ შემთხვევაში, მოპასუხის მამის ნება მოპასუხის ოჯახის კეთილდღეობისათვის ზრუნვისკენ იყო მიმართული, რაც იმით დასტურდება რომ მოპასუხე აღნიშნულ ბინაში მეუღლესთან და შვილებთან ერთად ცხოვრობდა. აღნიშნული ბინა მთლიანი ოჯახისთვის იყო განკუთვნილი და მოკლებული იყო ინდივიდუალური მოხმარების ხასიათს.¹⁰ ეს გადაწყვეტილება საინტერესოა იმ კუთხით, რომ ქორწინების განმავლობაში შეძენილმა ქონებამ, რომელიც ერთი შეხედვით „ინდივიდუალური მოხმარების“ ობიექტია, შეიძლება განიცადოს სამართლებრივი ტრანსფორმაცია, რაც დამოკიდებულია, ერთი მხრივ, მჩუქებლის ნებაზე და მეორე მხრივ, უძრავი ნივთის დანიშნულებაზე, თუ რა დანიშნულებით გამოიყენება აღნიშნული ქონება. ამდენად, მიმაჩნია, რომ უზენაესმა სასამართლომ სწორად იმსჯელა, როდესაც ქონება გაყო, და $\frac{1}{2}$ ნაწილი მეუღლეს მიაკუთვნა.

ასევე, საინტერესოა უზენაესი სასამართლოს ერთ-ერთი გადაწყვეტილება: მოსარჩელე და კასატორი ერთმანეთთან ქონების თანასაკუთრებად მიჩნევაზე და-

ვობდნენ. მოცემულ საქმეზე დადგენილია, რომ პირმა სადავო უძრავი ნივთი შეიძინა ქორწინებამდე, ნასყიდობის ხელშეკრულებით, და თანხაც გადაიხადა, თუმცა რეგისტრაცია არ განუხორციელებია. უძრავი ნივთი მან დაარეგისტრირა ქორწინების რეგისტრაციის შემდეგ. მეუღლეთა მიერ ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონება არის მათ საერთო ქონება (თანასაკუთრება), თუ მათ შორის საქორწინო ხელშეკრულებით სხვა რამ არაა დადგენილი (სსკ-ის 1158-ე მუხლი). ამ საქმეში უძრავი ნივთი ქორწინებამდე იყო შეძენილი, მაგრამ ქორწინების განმავლობაშია დარეგისტრირებული. ამასთან, მეორე მეუღლეს ამ უძრავი ნივთის გაუმჯობესებაში მონაწილეობა არ მიუღია. ამდენად, უძრავი ნივთის საბაზრო ღირებულებაც არ მომატებულია. ამდენად, სასამართლომ სამართლიანად ჩათვალა სადავო ნივთი ინდივიდუალურ საკუთრებად.¹¹

ამასთან, მეუღლეებს შეუძლიათ საქორწინო ხელშეკრულებით გაითვალისწინონ ქონების ამა თუ იმ სახისათვის დამახასიათებელი ტრადიციული სამართლებრივი რეჟიმის შეცვლა. ერთად ცხოვრების პერიოდში შეძენილი ქონება თანაზიარად ჩაითვლება იმ შემთხვევაში, თუ ერთ-ერთი მეუღლე ეწეოდა საოჯახო სამეციანობას, უვლიდა შვილებს ან სხვა საპატიო მიზეზების გამო არ ჰქონდა დამოიკიდებელი შემოსავალი. მეუღლეებს გააჩნიათ თანაზიარი საკუთრების განკარგვის თანაბარი უფლებები. შესაბამისად, ისეთი შეთანხმება, რომელიც ზღუდავს რომელიმე მეუღლის უფლებამოსილებას, ბათილად უნდა ჩაითვალოს, ვინაიდან იგი ეწინააღმდეგება კანონის იმპერატიულ ნორმებს. შესაძლებელია მეუღლეები შეთანხმდნენ იმაზე, რომ ინდივიდუალური საკუთრების ყველა ობიექტი ან ნაწილი ჩაითვალოს თანაზიარ საკუთრებად.¹²

10 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 25.04.2019 გადაწყვეტილება, საქმე №ას-963-2018.

11 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გავლერების საქმეთა პალატის 2006 წლის 8 სექტემბრის №ას-33-483-06 გადაწყვეტილება.

12 შენგელია რ., შენგელია ე., 2017. საოჯახო და მეგვიდრეობის სამართალი, გვ. 124.

3. მეუღლის ქონების გადაქცევა მეუღლეთა თანასაკუთრებად თოთოეული მეუღლის ქონება შეიძლება განიხილებოდეს მეუღლეთა

საერთო საკუთრებად, თუ გაირკვა, რომ ქორწინების განმავლობაში გაწეული ხარჯების შედეგად ამ ქონების ღირებულება მნიშვნელოვნად გაიზარდა. ეს წესი არ გამოიყენება მაშინ, როცა საქორწინო ხელშეკრულებით აღნიშნული სხვაგვარად იქნება მოწესრიგებული. ქონების ცნება კრებითი ხასიათისაა და მოიცავს არა მხოლოდ ნივთებსა და სანივთო უფლებებს, არამედ ვალდებულებითი ხასიათის მოთხოვნებსაც, რომლებიც მეუღლეთა თანაცხოვრების პერიოდში შეიქმნა.¹³

როდესაც ქონება მართალია, შეძენილია მეუღლეთა საერთო სახსრების საფუძველზე, მაგრამ განკუთვნილია ერთი მათგანის ინდივიდუალური სარგებლობისთვის, იგი უნდა ჩაითვალოს ინდივიდუალურ საკუთრებად, ასეთია მაგალითად: საყურე, ტანსაცმელი, ყელსაბამი. სხვა მიდგომა არსებობს სამკაულების მიმართ, ვინაიდან კანონი ასეთი ქონების კატეგორიიდან გამორიცხავს ძვირფასეულობას, თუმცა არ აზუსტებს, რომელი ნივთები მიეკუთვნება მას. პრაქტიკაში ძვირფასეულობას მიეკუთვნება ისეთი ნივთები, რომლებიც არაა აუცილებელი ყოფითი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად. ასეთი ნივთები, მიუხედავად რომელიმე მეუღლის ინდივიდუალური სარგებლობისა, მეუღლეთა თანაზიარ საკუთრებას წარმოადგენს. რაც შეეხება ამ ნივთების მიჩნევას ძვირფასეულობად, ეს სასამართლოს განხილვის საგანია. ამასთან, კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევაში მეუღლეთა ინდივიდუალური საკუთრება შეიძლება გადაიქცეს, თანაზიარად. ქონების ასეთი ტრანსფორმირება ხდება მაშინ, როდესაც ამ ქონების ღირებულება, ქორწინების განმავლობაში მნიშვნელოვნად გაიზარდა. ეს შესაძლებელია მაგალითად მშენებლობის დასრულების,

არსებითად გადაკეთების, კაპიტალური რემონტისა და სხვა შემთხვევაში. თუ ერთ-ერთი მეუღლე არ მუშაობს საპატიო მიზეზების გამო, და არ გააჩნია დამოუკიდებელი შემოსავალი, ეს არ იძლევა ღირებულებამომატებული ინდივიდუალური საკუთრების მეუღლეთა თანასაკუთრებად გარდაქმნის საწინააღმდეგო არგუმენტად გამოდგეს. თუ შენობის ან ნაგებობის მიმდინარე რემონტი ან ხარჯების ისეთი რაოდენობით გაწევა, რომელიც მათ ღირებულებას მნიშვნელოვნად არ ზრდის, მაშინ ერთ-ერთი მეუღლის ინდივიდუალურ საკუთრებაში ქრებული ქონების სამართლებრივი რეჟიმი არ შეიცვლება.¹⁴

საინტერესოა სკანდინავიის ქვეყნების მაგალითი, სადაც ერთ-ერთი მეუღლე საკუთრების უფლებას არაპირდაპირ მოიპოვებს მეორე მეუღლის უძრავ ნივთზე. ნორვეგიული კანონმდებლობის მიხედვით, განქორწინების დროს მეუღლეები თანაბრად იყოფენ ქონებას. 1975 ნორვეგიის უზენაესმა სასამართლომ მიანიჭა ერთ-ერთ მეუღლეს იმის უფლებამოსილება, რომ საკუთრების უფლება შეეძინა უძრავ ნივთზე, თუ იგი უვლიდა შვილებს და დაკავებული იყო საოჯახო საქმიანობით. ამდენად, აღნიშნულ საქმეს „ოჯახის დიასახლისი“ („Housewife case“) ეწოდა. ამასთან, მეუღლის მხრიდან არაპირდაპირი მონაწილეობის მიღება, რაც გულისხმობს ბავშვების მოვლას, და საოჯახო მეურნეობის გაწევას, საკმარისია რომ ამ უკანასკნელმა უფლება მოიპოვოს მისი მეუღლის თანხებით შეძენილ უძრავ ნივთზე, ასეთივე პრაქტიკაა დანიაში და შვედეთში.¹⁵

4. მეუღლეთა თანასაკუთრების განაწილება

საერთო საკუთრების უფლების სპეციფიკა ისაა, რომ საერთო საგანში მოიპოვება თითოეული მონაწილის საკუთრე-

13 ჩიკვაშვილი შ., 2004. საოჯახო სამართალი, გვ. 122.

14 შენგელია რ., შენგელია ე., 2017. საოჯახო და მემკვიდრეობის სამართალი, გვ. 117-124.

15 Resetar B., 2008. Matrimonial Property in Europe, A Link between Sociology and Family Law, Electronic Journal of Comparative Law; vol. 12.3, p.4.

ბის უფლების ობიექტები – წილები, ხოლო საგნის ფლობის, სარგებლობისა და განკარგვის საჭიროება ერთად იწვევს თანამესაკუთრეთა რთულ ურთიერთდამოკიდებულებას.¹⁶

სსკ-ის 1160-ე მუხლის მე-3 ნაწილით მეუღლეს, როგორც თანამესაკუთრეს, მიენიჭა ქონების განკარგვით მიღებული სარგებლის მოთხოვნის უფლება. ამასთან, ერთ-ერთ მეუღლეს არ აქვს უფლება, განკარგოს მეუღლეთა თანასაკუთრებაში არსებული ქონების დამოუკიდებლად, თანამესაკუთრესთან შეუთანხმებლად¹⁷. მეუღლეთა თანასაკუთრებაში შემავალი ქონების ფლობა, სარგებლობა და განკარგვა ეფუძნება ურთიერთშეთანხმებას (სსკ-ის 1159-ე მუხლი). თანამესაკუთრის მიერ თანასაკუთრებით სარგებლობა შეიძლება გამოიხატოს იმაში, რომ სხვა თანამესაკუთრებთან შეთანხმებით დააგირავოს ან უფლებრივად დატვირთოს საერთო საკუთრება თავისი ინტერესების სასარგებლოდ. მაგალითად, მას აქვს უფლება, ბანკიდან აიღოს კრედიტი და გირავოს სახით გამოიყენოს საერთო საკუთრებაში არსებული ავტომანქანა. ამ შემთხვევაში ქონების დამგირავებელია ყველა თანამესაკუთრე და ამ ინტერესის მატარებელი თანამესაკუთრეც. ანალოგიურად ხდება მეუღლის მიერ საერთო საკუთრებაში შემავალი ქონების განკარგვა, რადგან ერთ-ერთი მეუღლის მოქმედებისას იგარაუდება, რომ მეორე მეუღლესაც იგივე უფლება-მოვალეობები წარმოეშობა.¹⁸

საფრანგეთში, საერთო საკუთრებას მეუღლეები განკარგავენ თანაბრად, ამ სისტემისათვის დამახასიათებელია „*prestation compensatoire*“, რაც ნიშნავს სარგებლის გადახდას. ამ დახმარების გადახდას სასამართლო ავალდებულებს ერთ-ერთ მეუღლეს, მიზანი კი ისაა რომ ფინანსურად

სუსტი მეუღლე შეძლებისდაგვარად კარგ ფინანსურ მდგომარეობაში აღმოჩნდეს. კანონი აგრეთვე ერთ-ერთ მეუღლეს აძლევს საშუალებას, გადასცეს უძრავი ქონება მეორე მეუღლეს, რაც „*compensatory allowance*“, ანუ ფულად დახმარებას გულისხმობს.¹⁹

სსკ-ის 1159-ე მუხლის საფუძველზე, თანასაკუთრებაში არსებულ ქონებაზე მეუღლეებს აქვთ თანაბარი უფლებები. ამ ქონების ფლობა, სარგებლობა და განკარგვა ხორციელდება მეუღლეთა ურთიერთშეთანხმებით. მეუღლეთა საერთო ქონების განკარგვისთვის დადგენილია მეორე მეუღლის თანხმობის აუცილებლობა. სსკ-1160-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მეუღლეთა საერთო ქონებით განკარგვისათვის აუცილებელია მეუღლეთა ურთერთშეთანხმება, მიუხედავად იმისა, თუ რომელი მეუღლე განკარგავს ამ ქონებას. ამდენად, ასეთი შეთანხმების არარსებობისას ერთ-ერთი მეუღლის მიერ ქონების განკარგვა არის კანონის დარღვევით დადებული გარიგება, თუმცა ერთ-ერთი მეუღლის მიერ დადებული გარიგება ვერ იქნება ბათილად ცნობილი მეორის მოთხოვნით, იმ საფუძველზე რომ ა) მან არ იცოდა გარიგების შესახებ, ან ბ) ის არ ეთანხმებოდა გარიგებას. მოცემულ შემთხვევაში ერთმანეთს უპირისპირდება კეთილსინდისიერი შემძენისა და თანამესაკუთრე მეუღლის ინტერესები. კანონი უფრო მეტად იცავს კეთილსინდისიერ შემძენს, ვინაიდან არსებობს ვარაუდი, რომ ერთი მეუღლე ეთანხმება მეორე მეუღლის მიერ გამოვლენილ ნებას. აქედან გამომდინარე, ცოლისა და ქმრის სტატუსიც ანალოგიურად ქმნის ასეთი კანონისმიერი ვარაუდის საფუძველს. ამასთან, სსკ-ის 1160-ე მუხლის მე-3 ნაწილით მეუღლეს, როგორც თანამესაკუთრეს, მიენიჭა ქონების განკარგვით მიღებული სარგებლის მოთხოვნის უფლება. თუ არსებობს მეუღლეთა თანასაკუთრებაში არსებული ქონების განკარგვასთან დაკავშირებით ქონების დაბრუნების წინაპირობები,

16 ბიჭია მ., 2018. კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობები, მეორე გამოცემა, გვ. 70-71.

17 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 11 თებერვლის №ას-1136-1067-2012 გადაწყვეტილება.

18 საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 4 თებერვლის №ას-1563-1466-2012 გადაწყვეტილება.

19 Resetar B., 2008. Matrimonial Property in Europe, A Link between Sociology and Family Law, Electronic Journal of Comparative Law, Vol.12.3, p.6.

მეუღლეს შეუძლია მოითხოვოს ქონების განკარგვით მიღებული სარგებელი.²⁰

აღნიშნულთან დაკავშირებით საინტერესოა უზენაესი სასამართლოს მსჯელობა:

მეუღლეთა მიერ ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონება არის მათი საერთო ქონება (თანასაკუთრება), თუ საქორწინო ხელშეკრულებით სხვა რამ არაა დადგენილი. ამასთან, ასეთი ქონების მიმართ მეუღლეებს თანასაკუთრების უფლება წარმოეშობათ იმ შემთხვევაშიც, როცა ერთ-ერთი მათგანი ეწეოდა საოჯახო საქმიანობას, უვლიდა შვილებს ან სხვა საპატიო მიზეზების გამო არ ჰქონია დამოუკიდებელი შემოსავალი.²¹

ასევე, უახლესი პრაქტიკა ადასტურებს, რომ თუ უძრავი ნივთი შეძენილია ქორწინებისას, იგი მაინც მიიჩნევა თანაზიარ საკუთრებად, რომელი მეუღლის სახელზედაც არ უნდა იყოს დარეგისტრირებული ეს ქონება. ამასთან, მასზე, გარდა საოჯახო სამართლის ნორმებისა, სსკ-ის 959-ე მუხლიც გავრცელდება.²²

ზემოაღნიშნულის საფუძველზე, პრაქტიკაში გარკვეული გაუგებრობა შეიძლება წარმოიშვას, თანაზიარი საკუთრების უძრავი ქონების ერთ-ერთი მეუღლის მიერ განკარგვასთან დაკავშირებით. როგორც ცნობილია, მოძრავი და უძრავი ქონების სამართლებრივი მდგომარეობა განსხვავებულია. უძრავ ნივთებზე უფლებების წარმოშობის, შეცვლის და შეწყვეტის საფუძველს წარმოადგენს მისი სახელმწიფო რეგისტრაცია, ასეთი ქონება კი შეიძლება დარეგისტრირდეს ერთი მეუღლის სახელზე, რაც მას, განსაკუთრებულ უფლებამოსილებას ანიჭებს, რადგან მესაკუთრედ იგია რეგისტრირებული. გამოდის რომ, მესაკუთრედ რეგისტრირებული მეუღლის გარეშე, ქონება სხვასაც ეკუთვნის.²³

საჯარო რეესტრის ძირითადი ამოცანაა, სწორად ასახოს რეგისტრაციას დაქვემდებარებული ყოველგვარი უფლება, მათ შორის საკუთრების უფლება და მისი მდგომარეობა. საკითხი განსაკუთრებით აქტუალურია იმის გამო, რომ საჯარო რეესტრის მონაცემებზე ვრცელდება სისრულისა და უტყუარობის პრეზუმფცია, ვიდრე საპირისპირო არ დამტკიცდება. აქედან გამომდინარე, მესამე პირებისათვის ეს ჩანაწერი მიიჩნევა სწორად მათი უზუსტობის დამტკიცებამდე. პრობლემა მაშინ შეიძლება წარმოიშვას, როცა რეესტრში რეგისტრირებული უფლება არ შეესაბამება უშუალოდ ამ უფლების ნამდვილ შინაარსს.²⁴ აქვე საყურადღებოა, რომ არაა მიზანშეწონილი, სსკ-ის 1158-ე მუხლს მიენიჭოს საკუთრების უფლების დამფუძნებელი ძალა, რადგან ამ შემთხვევაში რეესტრის მონაცემთა უტყუარობისა და სისრულის პრეზუმფცია, რომელიც, პირველ რიგში, კეთილსინდისიერი შემძენის ინტერესებს იცავს. მოქმედი წესით უდავოდ უნდა ჩაითვალოს, რომ, მართალია, სსკ-ის 1158-ე მუხლი აფუძნებს მეუღლეთა თანასაკუთრების უფლებას, რაც თავისთავად წარმოშობს მოთხოვნას, თუმცა ამ მოთხოვნის კანონით დადგენილი ფორმით განხორციელება მხოლოდ საკუთრების უფლებას ქმნის. არადა ეს ნორმა უძრავი ნივთების შეძენისას წერილობითი გარიგების ჩანაცვლებას ახდენს. ამავდროს, საკუთრების უფლების დასარეგისტრირებლად უნდა იყოს მეუღლეთა ქორწინების მოწმობა, ასევე, საჯარო რეესტრში მესაკუთრედ რეგისტრირებული მეუღლის წერილობითი დადასტურება იმაზე, რომ მეუღლეთა შორის არაა საქორწინო ხელშეკრულებით დადგენილი სსკ-ის 1158-ე მუხლისაგან განსხვავებული რეგულირება ქონებრივი უფლებების შესახებ. მეუღლის მიერ ასეთი დასტურის გაუცემლობისას შესაძლოა, აღნიშნული „თანაქმედება“ მას მოეთხოვოს მეორე მეუღლისაგან. რაც შე-

20 ბიჭია მ., 2019. მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობების რეჟიმის დადგენის თავისებურებები საქართველოს სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, ურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი“, N1, გვ. 89-90.

21 სსკ-1158-ე მუხლი.

22 ჯორბენაძე ს., 2016. ხელშეკრულების თავისუფლების ფარგლები სამოქალაქო სამართალში, გვ.225.

23 შენგელია რ., 2017. შენგელია ე., საოჯახო მემკვიდრეობის სამართალი, გვ.121.

24 ბიჭია მ., 2019. მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობების რეჟიმის დადგენის თავისებურებები საქართველოს სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, ურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი“, N1, 93.

ეხება მოძრავ ნივთს, მისი შეძენაც ხდება ქორწინების განმავლობაში და იგი, საოჯახო კანონმდებლობის შესაბამისად, არ განეკუთვნება ინდივიდუალურ ნივთებს, იგი მიჩნეულ უნდა იქნეს მეუღლეთა თანასაკუთრებად. მფლობელობაში გადაცემა ასეთ შემთხვევაში ასევე არ არის სავალდებულო წინაპირობა, ვინაიდან იგი დაცულად უნდა ჩაითვალოს იმ მომენტისათვის, როდესაც ერთ-ერთი მეუღლე მიიღებს ნივთს მფლობელობაში.²⁵

5. მეუღლეთა თანასაკუთრების რეგისტრაციისთან დაკავშირებული პრობლემები

აქტუალურია მეუღლეთა მიერ ერთად ცხოვრების პერიოდში შეძენილი უძრავი ნივთების სამართლებრივი რეჟიმის მოწესრიგების საკითხი, რასთან დაკავშირებითაც დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ასეთი ქონების რეგისტრაციას. როგორც უკვე აღინიშნა „უძრავი ნივთის შესაძენად აუცილებელია გარიგების წერილობითი ფორმით დადება და ამ უფლების საჯარო რეესტრში რეგისტრაცია“.²⁶

მართალია, აღნიშნული ნორმა გარიგების საფუძველზე წარმოშობილ უფლებაზე ამახვილებს ყურადღებას, თუმცა ნებისმიერ შემთხვევაში უძრავ ნივთებზე საკუთრების უფლების შესაძენად აუცილებელია რეესტრში რეგისტრაცია, მათ შორის მეუღლეთა თანაცხოვრების განმავლობაში შეძენილ უძრავ ნივთებზეც, ხოლო სსკ-ის 1158-ე მუხლის თანახმად „მეუღლეთა მიერ ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონება წარმოადგენს მათ საერთო ქონებას (თანასაკუთრებას), თუ მათ შორის საქორწინო ხელშეკრულებით სხვა რამ არარის დადგენილი.“²⁷

25 ჩაჩავა ს., 2011, მოთხოვნებისა და მოთხოვნის საფუძვლების კონკურენცია კერძო სამართალში, თბ., 177-179.

26 სსკ მუხ. 959.

27 ლაფაჩი ე., 2016. უძრავ ნივთებზე სანივთო უფლებათა რეგისტრაციის გავლენა სანივთო უფლებათა განხორციელებაზე და დაცვაზე, სადისერტაციო ნაშრომი, გვ.100.

მოყვანილი ნორმების კონკურენცია პრობლემას ქმნიდა ასეთი ნივთების განკარგვის დროს, სსკ-ში ამ პრობლემის გადაწყვეტის მიზნით, შემუშავებულ იქნა წესი, რის მიხედვითაც, მეუღლეთა თანასაკუთრებაში არსებული ქონების განკარგვასთან დაკავშირებით ერთის მიერ დადებული გარიგება ვერ იქნება ბათილად ცნობილი, მეორეს მოთხოვნით იმ საფუძველით რომ : მან არ იცოდა გარიგების დადების შესახებ და არ ეთანხმებოდა, გარიგების დადებას. მეუღლეთა მიერ ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონება „საერთო საკუთრებად იქცევა მხოლოდ ორივე მეუღლის უფლების საჯარო რეესტრში რეგისტრაციით“. ამდენად, ის მეუღლე, რომელიც არ იქნება დარეგისტრირებული საჯარო რეესტრში, კარგავს ამ უფლებას უძრავ ნივთზე. აღნიშნული მიდგომა სამართლიანია კეთილსინდისიერი შემძენის ინტერესების დაცვის დროს, მაგრამ ასეთი მოწესრიგებით, მეორე მეუღლე რომლის ინტერესებიც ილახება, არც თუ ისე სახარბიელო მდგომარეობაში ვარდება. იმისათვის რომ კეთილსინდისიერი მეუღლის ინტერესები დაცული იქნეს, მიმაჩნია რომ რეესტრის თანამშრომელმა გადაამოწმოს ინფორმაცია, უძრავი ნივთის რეგისტრაციის დროს, იმყოფება თუ არა ქორწინებაში რეგისტრაციით დაინტერესებული პირი. ამდენად, მეუღლეთა თანაცხოვრების განმავლობაში შეძენილი უძრავი ნივთი უნდა აღირიცხოს, მეუღლეთა თანასაკუთრებად, თუ რა თქმა უნდა, მეორე მეუღლე უარს არ იტყვის თავის წილზე. ქორწინებაში იმყოფება თუ არა პირი, ამის გადამოწმება შესაძლებელია სააქტო ჩანაწერებისადმი საჯარო რეესტრის შესაბამისი თანამშრომლისათვის წვდომის უფლების მინიჭებით. იმ შემთხვევაში თუ ქორწინების კონტრაქტი არსებობს, მისი შინაარსის ხელმისაწვდომობა ნოტარიუსებთან არსებული საქორწინო კონტრაქტების რეესტრიდან იქნება შესაძლებელი. საკითხის ასეთი გადაწყვეტით დაცული იქნება, როგორც ორივე მეუღლის საკუთრების უფლება, ასევე შემძენის ინტერესებიც.²⁸

28 ლაფაჩი ე., 2016. უძრავ ნივთებზე სანივთო უფლე-

საკითხი კიდევ უფრო აქტუალურია, თუ ერთ-ერთი მეუღლე განკარგავს საერთო საკუთრებაში არსებულ ქონებას მეორე მეუღლის წილის საჯარო რეესტრში დაურეგისტრირებლად. საქმე ისაა, რომ საჯარო რეესტრის ფუნქცია მნიშვნელოვანია როგორც მეუღლის, ისე მესამე პირთა ინტერესების დაცვისთვის. სწორედ ამ კონტექსტში შეიძლება შევჯახოთ სანივთო და საოჯახო სამართლის ნორმები ერთმანეთს, თუმცა საქმე არ ეხება ზოგად და სპეციალურ ნორმებს შორის მიმართების განსაზღვრას. მოცემულ შემთხვევაში როგორც სანივთო, ისე საოჯახო სამართლის ნორმები განიხილება სპეციალურად და ურთიერთგამომრიცხავ კონკურენციან საუბარი ვერ იქნება გამართლებული. საქმე ისაა, რომ ფაქტობრივად ორივე სამართლის ნორმა ერთად უნდა იყოს გამოყენებული და ისინი ერთმანეთს ავსებენ.²⁹ მიმაჩნია რომ შემძენი ვალდებულია ყველა შემთხვევაში დაადგინოს უძრავ ნივთთან დაკავშირებული იურიდიული ფიქციიდან თუ ობიექტური სინამდვილიდან რომელია ქვემარტივი, უფრო მეტიც შემძენი რომელიც გამსხვისებლის ახლო ნათესავია არ შეიძლება ჩაითვალოს „კეთილსინდისიერ შემძენად“ ვინაიდან იგი ინფორმირებულია იმის შესახებ რომ რეესტრში რეგისტრირებული გამსხვისებლის გარდა აღნიშნული უძრავი ნივთი სხვასაც ეკუთვნის ამ საკითხთან დაკავშირებით უზენაესი სასამართლოს მსჯელობაც მართებულია³⁰.

6. საერთო ქონების გაყოფა ქორწინების განმავლობაში

როდესაც ერთ-ერთი მეუღლე მოქმედებს თანაზიარი საკუთრების მათვის ან განკარგვის მიზნით, იმავდროულად ითვლება

ბა მეორე მეუღლის ნების გამოვლენად. კანონით განსაზღვრულ ზოგიერთ შემთხვევაში საჭიროა მეორე მეუღლის წერილობითი თანხმობა. მეუღლეთა თანაზიარი საკუთრება განსხვავდება საერთო წილობრივი საკუთრებისაგან, ვინაიდან წილობრივი საკუთრება შეიძლება გააჩნდეთ ორ ამ მეტ პირს, მათ შორის არარეგისტრირებულ ქალსა და მამაკაცს.

ქვრივი მეუღლის სამომავლო ინტერესების დაცვა მეტად მნიშვნელოვანია, მემკვიდრეობის სამომავლო დაგეგმვის დროს. საერთო რეჟიმის დროს სამოქალაქო კოდექსის 1446-ე მუხლის დისპოზიცია განმარტავს რომ: იმ შემთხვევაში თუ კანონისმიერი რეჟიმის დროს ერთ-ერთი მეუღლე დაიღუპება, მაშინ ქვრივს შეუძლია მიიღოს საოჯახო საცხოვრებელი მასში შემავალი ავეჯით. სამოქალაქო კოდექსის 1447-ე მუხლის თანახმად, განქორწინების შემთხვევაში საოჯახო საცხოვრებელი იმ მეუღლეს უნდა დარჩეს, რომელიც მსხვეპლი იყო ქორწინების განმავლობაში ან ოჯახის მიზნებიდან და ინტერესებიდან მისთვის მიკუთვნება სასარგებლო იქნება. განცალკევებული ქონების რეჟიმს თან ახლავს მნიშვნელოვანი შედეგები განქორწინების დროს. როდესაც მეუღლეები ერთ საერთო საოჯახო საცხოვრებელში ცხოვრობენ და ამავდროულად ისინი ვალდებული არ არიან ურთიერთობებში იმყოფებიან კრედიტორებთან ისინი ვალდებული არიან განქორწინების დროს კრედიტორებს ამის შესახებ აცნობონ. ინდივიდუალური რეჟიმის დროს, მეუღლეს შესაძლებლობა ეძლევა ფინანსური წვლილი შეიტანოს მისი მეუღლის ქონების გაუმჯობესებაში თუმცა იმ შემთხვევაში როდესაც განქორწინება მოხდება ერთ-ერთ მეუღლეს შესაძლებლობა აქვს უკან მოითხოვოს მისი მხრიდან დახარჯული თანხები, თუ ამ უკანასკნელმა ქორწინების განმავლობაში თავის მეუღლეზე ნაკლები საჩუქარი მიიღო მესამე პირებისაგან.³¹

ბათა რეგისტრაციის გავლენა სანივთო უფლებათა განხორციელებაზე და დაცვაზე, სადისერტაციო ნაშრომი, გვ.101.

29 ბიჭია მ., 2019. მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობების რეჟიმის დადგენის თავისებურებები საქართველოს სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, ურნალი მართლმსაჯულება და კანონი, N1, გვ.101.

30 იხ. პრეტექტა უზენაესი სასამართლოს 2010 წლის 30 აპრილის №ას-571-879-09 განჩინება.

31 J. Laruelle., 2016. La Transmission du Patrimoine Immobiliere au Conjoint Survivant, Le Contrat du Mariage comme outil de planification successorale

ქონების განკარგვა შეუძლია ერთ-ერთ მეუღლეს ან ორივეს ერთად. ამასთან, გარიგების დადებისას მეუღლეთა ნება თავისუფლად უნდა იყოს გამოვლენილი. როცა ერთი მეუღლე განკარგავს ქონებას, იგულისხმება რომ მეორე მეუღლეს თანახმაა ამაზე და არაა საჭირო მინდობილობის წარდგენა გარიგების დასადავად. მესამე პირები არარიან ვალდებულნი დარწმუნდნენ მეორე მეუღლის თანხმობის არსებობაში, როდესაც ისინი გარიგებას დებენ ერთ-ერთ მეუღლესთან. ერთი მეუღლის მიერ დადებული გარიგება არ შეიძლება მეორემ სადავო გახადოს, იმის გამო რომ მას ამაზე თანხმობა არ მიუცია, თუმცა არსებობს ისეთი შემთხვევები, როდესაც ქმარმა ცოლის საავადმყოფოში ყოფნის დროს გაყიდა მეწველი ძროხა და ამით ოჯახი მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში ჩააყენა, ასეთ შემთხვევაში სასამართლო ამ გარიგებას გააბათილებს, რადგან ქმარმა იცოდა, რომ ასეთი უფლება მას არ ჰქონდა ცოლის თანხმობის გარეშე, თუმცა მაინც დადო გარიგება.³²

უძრავ ქონებებზე უფლების წარმოშობის, შეცვლის ან შეწყვეტის საფუძველს წარმოადგენს მისი სახელმწიფო რეგისტრაცია, ასეთ ქონება კი შეიძლება დარეგისტრირდეს ერთ-ერთი მეუღლის სახელზე, ეს კი მას განსაკუთრებულ უფლებამოსილებას ანიჭებს, ვინაიდან მხოლოდ მისთვის წარმოიშობა საკუთრების უფლება. გამოდის, რომ მესაკუთრედ რეგისტრირებული მეუღლის გარდა, ქონება სხვასაც ეკუთვნის. ასეთ შემთხვევაში იგულისხმება მეორე მემკვიდრე რომელიც არარის რეგისტრირებული როგორც მესაკუთრე, ამიტომ უძრავი ქონების შემძენი ვერ დაეყრდნობა სარეგისტრაციო ორგანოს მონაცემთა უტყუარობას. ასევე გაურკვეველია იმ მეუღლის მდგომარეობა, რომელიც ფაქტობრივად საერთო ქონების თანამესაკუთრეა მაგრამ არარის რეგისტრირებული როგორც მესაკუთრე, ეს კი მას უფლებას და შესაძ-

ლებლობას უკარგავს განკარგოს თანაზიარი ქონება სურვილისამებრ.

არარეგისტრირებულ თანამესაკუთრეს მხოლოდ ქონების განკარგვით მიღებული სარგებლის მოთხოვნის უფლება აქვს. ეს დღის წესრიგში აყენებს სსკ-ის 1160-ე მუხლში ცვლილების შეტანის აუცილებლობას, რაც გულისხმობს თანაზიარი ქონების ორივე მეუღლის სახელზე რეგისტრაციის სავალდებულობას. ეს, ერთი მხრივ, თანამესაკუთრე ერთ-ერთ მეუღლის ინტერესებს დაიცავს, და მეორეს მხრივ თანაზიარი საკუთრების შემძენის ინტერესებს, ამ ყველაფრის აუცილებლობას სასამართლო პრაქტიკა ადასტურებს.³³ იყო ასეთი შემთხვევა: როდესაც ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონება, ერთ-ერთმა მეუღლემ გაასხვისა მესამე პირზე ისე რომ თანაზიარი მეუღლე საქმის კურსში არ იყო. ამას მოჰყვა სარჩელის აღძვრა მოსარჩელესაგან და თავისი კუთვნილი წილის მოთხოვნა, უზენაესმა სასამართლომ დააკმაყოფილა სარჩელი და მეუღლეს დააკისრა მის მიმართ წილის გადახდა.

მეუღლეთა საერთო საკუთრება მათ ეკუთვნით თანაბრად, წილის წინასწარ განუსაზღვრელად, თუმცა ამ წილის განსაზღვრა შესაძლებელია მოხდეს ერთ-ერთი მეუღლის ან ორივე მათგანის მიერ თანაზიარი ქონების გაყოფის მოთხოვნის შემთხვევაში.³⁴

დასკვნა

კვლევიდან ჩანს, რომ სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობათაგან ერთ-ერთია საოჯახო ურთიერთობაც, რომელიც ფართო შინაარსის მატარებელია. მასში შედის საოჯახოსამართლებრივი და ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობა.

მართალია, საოჯახო ურთიერთობებში ფაქტობრივი ელემენტებიც ჩანს, მაგრამ

³² N.26.878, p.297-300.
შენგელია რ., შენგელია ე., 2017. საოჯახო მემკვიდრეობის სამართალი, გვ.124.

³³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 25 აპრილის Nას-587-587-2018 გადაწყვეტილება.

³⁴ შენგელია რ., შენგელია ე., 2017. საოჯახო და მემკვიდრეობის სამართალი, გვ. 123-124.

მხოლოდ ქორწინების რეგისტრაცია წარმოშობს მეუღლეებს შორის ქონებრივ და პირად უფლებებს, ვინაიდან ქორწინება უფლებანარმოშობი იურიდიული ფაქტია. ამასთან, სამართლიანად აღინიშნა იურიდიულ ლიტერატურაში, რომ პარტნიორთა ფაქტობრივი თანაცხოვრება ისეთი საოჯახო ურთიერთობაა, რომელშიც წყვილები შედიან ქორწინების დადგენილი წესით რეგისტრაციის გარეშე. დაუქორწინებელი წყვილების შინაგანი სამყარო მნიშვნელოვნად თავისუფალია სამართლებრივი მოწესრიგებისაგან. საოჯახო ურთიერთობები, მათი სპეციფიკის გათვალისწინებით, წარმოუდგენელია პირადი და ინტიმური ასპექტების გარეშე, რომლებიც გარკვეულ ფაქტობრივ საწყისებს შეიცავს და გვხვდება საოჯახო ურთიერთობებში. თუმცა ფაქტობრივი თანაცხოვრება არ უკავშირდება საოჯახოსამართლებრივ შედეგებს.³⁵

შესწავლილი მასალიდან ირკვევა, რომ მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობების წარმოშობის ერთ-ერთი საფუძველია კანონი. ამიტომ ასეთ ურთიერთობებს შეიძლება ეწოდოს მეუღლეთა კანონისმიერი ქონებრივი ურთიერთობები. ისინი უკავშირდება თანასაკუთრებაში შემავალი ქონების მართვას, განკარგვას, გაყოფას, ვალის გასტუმრებას.

ამდენად, კანონისმიერი ქონებრივი ურთიერთობის უნივერსალურობა კი იმაში გამოიხატება, რომ მეუღლეებს ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად შეუძლიათ განახორციელონ თანასაკუთრებაში არსებული უძრავ-მოძრავი ქონების მართვა. ისინი უფლებამოსლნი არიან მესამე პირებთან დადონ გარიგება საერთო საკუთრების უზრუნველყოფით. აღნიშნული ინსტიტუტი მეტად მოქნილია და ხელს უწყობს ცოლ-ქმრის ქონების მართვის რეჟიმის შეცვლას, იმ შემთხვევაში, თუ ამის საჭიროება დადგა, კერძოდ საერთო ქონების გაყოფა ქორწინების განმავლობაში.

საერთო საკუთრების რეგისტრაციას

ორივე მეუღლის სახელზე, გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს, ამდენად თუ იგი ამას არ ახორციელებს მაშინ ერთგვარად რისკის ქვეშ დააყენებს თავის წილს, რომელთან მიმართებაშიც მას ეკისრება სრული პასუხისმგებლობა. ამ შემთხვევაში კეთილსინდისიერი მეუღლე არ არის დაცული, და ეს ერთი მხრივ, მისივე ბრალით ხდება, კერძოდ, იგი ვალდებულია დაირეგისტრიროს თანასაკუთრება, ასეთ შემთხვევაში შემძენი, რომელიც ამოწმებს ნივთზე უფლებრივ მდგომარეობას, ნახავს რომ ამონაწერის მიხედვით უძრავი ნივთი მეუღლეებს ეკუთვნით, და არა ცალ-ცალკე, ამდენად, თანასაკუთრების რეგისტრაცია სამოქალაქო ბრუნვის სიმტკიცის გარანტიაა.

კანონი ამ შემთხვევაში ორაზროვანი და ბუნდოვანია, კერძოდ იგი უფლებამოსილებას ანიჭებს მეუღლეს დაირეგისტრიროს თავისი წილი, თუმცა იმპერატიულად არ ავალდებულებს, ეს კი იმას ნიშნავს, რომ იურისპრუდენცია პასუხისმგებლობას იხსნის არარეგისტრირებული მესაკუთრის წინაშე, რაც არამართებულია, ვინაიდან მეუღლე პასუხმგებელი რჩება იმ იურიდიულ შედეგზე, რასაც არარეგისტრირებული თანასაკუთრების ტრანზაქცია გამოიწვევს. მიმაჩნია, რომ სავალდებულო უნდა იყოს თანასაკუთრების რეგისტრაცია ორივე მეუღლის სახელზე, რათა მომავალში დაცული იყოს „კეთილსინდისიერი შემძენიც“ და მეუღლეებიც სხვადასხვა პრობლემისგან.

35 ბიჭია მ., 2019. ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობების სამართლებრივი მნიშვნელობა, ჟურნალი „მსოფლიო და სამართალი“, N11, გვ. 31-32.

COMMON OWNERSHIP OF SPOUSES (Analysis of the Georgian Civil Law)

Nikoloz Pkhaladze

PhD student at the Caucasus International University

KEYWORDS: Co-ownership, Legality, Publicity

RESUME

The research shows that one of the legal relations in civil matters is the family relationship, having an extensive content. It includes Family Law and the actual family relationships. While there are factual elements in the family relationships, only marriage registration gives rise to the property and personal rights between spouses since marriage is a legal fact of law. However, it has been stated correctly in the legal literature that the actual co-existence of partners is such a family relationship, in which couples enter into marriage without registration. The inner world of unmarried couples is significantly free from legal regulation. Family relationships, by their characteristics, are inconceivable without the personal and intimate aspects contained in certain factual foundations and found in family relationships. However, actual cohabitation is not related to the family legal consequences. The studied materials demonstrate that one of the foundations of the spouses' property relations is the law. Therefore, such relationships can be called the lawful property relations of spouses. They are related to managing, disposing of, splitting, paying off debt. Thus, the universality of lawful property relations is that the spouses can independently manage co-owned real estate. They are entitled to enter into a transaction with the third parties by securing common ownership. This institute is very flexible and promotes the change of husband and wife's property regime, if necessary, in particular, the division of common property throughout the marriage. The registration of common property in the name of both

spouses is crucial, since if a bona fide purchaser purchases an item and it is bona fide, it must be safeguarded, since the unregistered one has the optional right to be registered as a co-owner, otherwise, the share, to which he takes full responsibility, will be under the risk. In this case, the bona fide spouse is not protected, on the one hand, by his inaction and in particular, he is required to register co-ownership, in which the acquirer, who verifies the legal status of the real estate, will find that according to the extract, the immovable property belongs to the spouses, thus, co-registration is a guarantee of

the robustness of the civil returns. The law, in this case is ambiguous and vague, in particular it authorizes a spouse to register its share, but does not mandates, it means that the law takes no responsibility towards non-registered owner, which is flawed, because spouse remains responsible for the legal outcome resulted from the transaction on non-registered co-ownership. I believe that the co-ownership must be registered in the name of the both spouses in order to protect the bona fide purchaser, together with the spouses from the various problems in the future.

სპონსორი დაფინანსებულია

NOTES:

1. Chikvashvili Sh., 2002, Legal Problems in Property Management of Spouses, Journal of Law, N 11-12, p.41. (In Georgian)
2. Zoidze B., 2003. Georgian Property Law, 2nd ref. Edition, p. 102. (In Georgian)
3. Tbilisi Appeal Court's Civil Cases N2b / 500-09, May 27, 2009. (In Georgian)
4. Totladze L., 2018. Commentary on the Civil Code of Georgia., Book 2, Article 173, p. 80. (In Georgian)
5. Article – § 1415, § 1416 II of German Civil Code. (In German)
6. Decision of the Supreme Court of Georgia of the Chamber of Civil, Entrepreneurial and Bankruptcy of 3 April 2002 №3k / 1272-01. (In Georgian)
7. Bichia M., 2012. Protecting Private Life under Georgian Civil Law, Tb., 2012, p. 74. (In Georgian)
8. Shengelia R., 2017. Shengelia E., Family and Heritage Law, p.123-124. (In Georgian)
9. Decision of the Supreme Court of Georgia dated 25.04.2019, Case JAS-963-2018. (In Georgian)
10. Case No. 33-483-06 of September 8, 2006 of the Chamber of Civil, Entrepreneurship and Bankruptcy of the Supreme Court of Georgia. (In Georgian)
11. Shengelia R., 2017. Shengelia E., Family and Inheritance Law, p.124. (In Georgian)
12. Chikvashvili Sh., 2004. Family Law., P. 122. (In Georgian)
13. Shengelia R., Shengelia E., 2017. Family and Inheritance Law, p. 117-124. (In Georgian)
14. B. Resetar, 2008. Matrimonial Property in Europe, A Link between Sociology and Family Law, Electronic Journal of Comparative Law; vol. 12.3, p.4. (In English)
15. Bichia M., 2018. Lawful Obligation Relations., P. 70-71. (In Georgian)
16. Judgment of the Chamber of Civil Affairs of the Supreme Court of Georgia of February 4, 2013 JAS-1563-1466-2012. (In Georgian)
17. Judgement of the Chamber of Civil Affairs of the Supreme Court of Georgia of February 11, 2013 JAS-1136-1067-2012. (In Georgian)
18. B. Resetar , 2008. Matrimonial Property in Europe, A Link between Sociology and Family Law, Electronic Journal of Comparative Law, Vol.12.3, p.6. (In English)
19. Bichia M., 2019. The Peculiarities of Establishing the Regime of Spouses' Property Relations according to the Judicial Practice of Georgia, Journal, "Justice and Law", N1, p.89-90. (In Georgian)
20. Article -1158 of the Civil Code of Georgia. (In Georgian)
21. Jorbenadze S., 2016. The Scope of Freedom of Contract in Civil Law, p. 225. (In Georgian)
22. Shengelia R., 2017. Shengelia E., Family Inheritance Law, p.121. (In Georgian)
23. Bichia M., 2019. Peculiarities of Determining the Regime of Spousal Property Relations According to the Judicial Practice of Georgia, Journal of Justice and Law, N1, p.93. (In Georgian)
24. Article -959 of the Civil Code of Georgia. (In Georgian)
25. Lafachi E., 2016. The Impact of Real Property Rights Registration on the Realization and Protection of Real Property Rights, Thesis, p.100. (In Georgian)
26. Chachava S., 2011, Competition of Requirements and Fundamentals

- of Demand in Private Law, Tbilissi, 177-179.
27. Lafachi E., 2016. The Impact of Real Property Rights Registration on the Realization and Protection of Real Property Rights, Thesis, p.101. (In Georgian)
 28. Bichia M., 2019. Peculiarities of Establishing a Regime of Property Relations According to the Judicial Practice of Georgia, Justice and Law, Journal, N1, p. 101. (In Georgian)
 29. J. Laruelle, 2016. Transmission of the Estate Patrimony to the Surviving Spouse, The Marriage Contract as an Estate Planning Tool, N.26.878, p.297-300. (In French)
 30. Supreme Court's judgment of 30 April 2010-571-879-09. (In Georgian)
 31. Shengelia R., Shengelia E., 2017. Family Heritage Law, p.124. (In Georgian)
 32. Judgment of the Supreme Court of Georgia of the Supreme Court of Georgia of April 25, 2018 N As-587-587-2018. (In Georgian)
 33. Shengelia R., Shengelia E., 2017. Family Heritage Law, p.123-124. (In Georgian)
 34. Bichia M., 2019. The Legal Significance of Actual Family Relations, Journal of World and Law, N11, p. 31-32. (In Georgian).